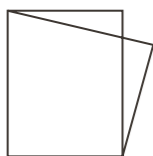

Yoosun Park: Facilitating Injustice. The Complicity of Social Workers in the Forced Removal and Incarceration of Japanese Americans, 1941- 1946

Oxford University Press, 2019, 488 sider

Anmeldt af Jacob Kornbeck, fuldmægtig i Europa-Kommissionen, Bruxelles

Er det etisk forsvarligt for professionelle socialarbejdere at medvirke til internering af civilpersoner? Spørgsmålet er langt fra "akademisk", idet en række lande aktuelt praktiserer internering af flygtninge. Under anden verdenskrig internerede de amerikanske militære samt civile myndigheder talrige personer af japansk oprindelse, såvel indlandske som udenlandske statsborgere. Indgrebene var vidtrækkende og kan sansynligvis påtales på retsligt grundlag, i det mindste for så vidt angår de amerikanske statsborgere. Dette var myndighederne sig også bevidst, men som vicekrigsminister McCloy sagde til oberstløjtnant Bendtsen i en protokollet samtale foretaget 11. februar 1942: "And, if it involves citizens, we will take care of citizens too" (51). Enhver person

af japansk oprindelse ansås efter Pearl Harbor for potentiel femte kolonne, og specielt i Californien var fordomme mod japanske indvandrere dybt rodfastede. Interessant nok blev tyskere og tysk-amerikanere som fx Thomas Mann eller italienerne eller italiensk-amerikanere ikke interneret eller overvåget (26). For medens "the events of a nation in crisis in a century past may seem to be of relevance today", er udfordringerne uforandrede: "questions of loyalty, patriotism, and citizenship; or race, culture, ethnicity; of belonging, assimilation and integration" (374) og om en majoritet, der i krigens stund nægtede at tro på individuelle japanere eller japansk-amerikaneres loyalitet over for USA. Dette er en problematik, der kendes i vor tid og verdensdel i forbindelse med tiltag

til forebyggelse af islamistisk terror. Når fx en "postgraduate student" (altså på master- eller ph.d.-niveau) ved et britisk universitet kan blive afhørt for i et videnskabeligt bibliotek at have læst en bog om terrorisme, fordi den studerende havde et muslimsk-klingende navn, risikerer landet at miste en støtte; i dette tilfælde var den afhørte immatrikuleret ved et studium i terrorismebekæmpelse (Ramesh & Halliday 2015). Det Forenede Kongerige synes heldigvis ikke at have interneret nogle mennesker på baggrund af deres oprindelse, men eksemplet viser, at denne primitive form for *bias* stadig findes. I 1940'ernes USA var det en helt anderledes alvorlig sag for mennesker af japansk oprindelse, og amerikanske socialarbejdere faciliterede beklageligvis de her omhandlede foranstaltninger.

De startede den 19. februar 1942, da præsident Roosevelt underskrev Executive Order 9066, som hjemlede frihedsberøvelse for og i sidste instans indespærring af ca. 120.000 borgere; og de endte i marts 1946, da den sidste interneringslejr – Terminal Island: *nomen est omen* – lukkedes ved foranstaltning af den kompetente myndighed, War Relocation Authority. Under hærens overordnede ledelse arbejdede amerikanske socialarbejdere i betroede stillinger med vurdering af nyankomne, registrering, individuel rådgivning og omfattende journalføring. Socialfaglige medarbejdere indgik som led i lejrenes sociale tjenester (*social work departments*) og forberedte eller traf afgørelser om videre frihedsberøvelse og indespærring. Deres faglige dygtighed synes ikke at have været modsvaret af konfrontationer med de militære myndigheder, hvis politik de synes at have udført uden at stille for

mange spørgsmål. For den amerikanske profession er dette en beskæmmende arv, der hidtil har været ukendt af de fleste. Yoosun Parks bog er resultatet af omfattende arkivstudier gennem mange år og bekræfter, at det sociale arbejdes videnskab ikke findes i en metodologisk forstand; dette er solid historisk forskning, baseret på primære kilder, om et emne vedrørende det sociale arbejde. I en tid, hvor mange lande har rekurreret til internering af flygtninge under fængelseslignende former, er der grund til at understrege, at foranstaltningens formelle navn kan være irrelevant, hvis opholdets natur har karakter af "internering". Dette kendte EU-Domstolen for ret den 14. maj 2020 ved dom i sagen vedrørende ungarske opsamlingslejre for flygtninge (EU-Domstolen 2020) og holdt sig til generaladvokat Pikamäes forslag til afgørelse (Pikamäe 2020). Ellers ville det være bekvemt for regeringer – samt for socialarbejdere – blot at adoptere de mest hensigtsmæssige eufemismer.

Var der gyldig retshjemmel herfor, og kunne Executive Order 9066 være anfægtet i en retssal? De juridiske aspekter – hvort svært de end måtte veje – er ikke emnet for den foreliggende undersøgelse, der har fokus på de amerikanske socialarbejders rolle. USA havde i 1940'erne en profession, *social work*, der i mange henseender (uddannelse, faglig organisering, status, m.m.) stillede de tilsvarende fag (for så vidt de overhovedet eksisterede) i europæiske lande i skyggen. Den amerikanske profession var egentlig kendetegnet ved såvel solid videnskabelig uddannelse (bachelor plus mindst ét års praktisk træning) som ved humanistisk etos – egentlig. Men

medens tiltagene over for mennesker af japansk oprindelse tog til i intensitet og ændrede karakter fra mere eller mindre frivillige evakueringer til regulær, fængelseslignende internering, var socialarbejderne involverede på samtlige planer; faktisk var de uundværlige. Arkiverne er rige på eufemismer men viser dog med al tænkelig tydelighed, at der var tale om tvangsforanstaltninger, rettet mod en hel befolkningsgruppe uden hensyn til individuelle forhold, arbitrært og ydmygende gennemført som en gestus til den amerikanske majoritetsbefolkningens irrationelle angst – Kurt Schumachers "indre svinehund" (Schumacher 1932). Der er tale om dybt problematisk faglig praksis, hvis etiske udfordringer ikke kan løses ved evt. at få bekræftet tilstedeværelsen af tilstrækkelig retshjemmel. Bogens kapitler handler om fraværet af anerkendelse (i tysk sammenhæng: *Vergangenheitsbewältigung*) i amerikansk faglitteratur (forordet), den traditionelle mistro mod japanere og fagets (og faglitteraturens) traditionelle desinteresse i ikke-europæiske invandrere (kap. 1), årene før Pearl Harbor (kap. 2), de første fjernelser af personer fra deres bopæl (kap. 3), indespærringen (kap. 4), socialarbejdernes daglige arbejde i lejrene (kap. 5-6), registreringsarbejdet (kap. 7), udflytningen fra lejrene (kap. 8-9) samt en evaluering (kap. 10). Herefter følger et glossar (bilag A) samt forskellige originaldokumenter i faksimile (bilag B-G), herunder – særdeles instruktivt – jobbeskrivelser til brug ved ansættelse og bedømmelse i stillingen.

Findes der danske paralleller til disse amerikanske forhold, og findes der tilsvarende dansk forskning? Hvad den medicinske profession angår, kan der

henvises til Kirsten Lylloffs faghistoriske disputats, om dødsfald blandt og lægehjælp til de tyske flygtninge i Danmark 1945, og efterfølgende debat i diverse tidsskrifter (Lylloff 1999, 2000, 2006, 2013). Lylloffs forskning påviste, at Lægeforeningen som svar på tilkendegivelser fra myndigheder henstillede til foreningens medlemmer at begrænse lægehjælp til tyske flygtninge interneret i Danmark. Dette fik fatale følger, idet specielt de yngste børn døde i stort tal, ofte af ganske banale infektioner. Lylloff valgte at fokusere på lægeløftet, og netop dette aspekt gjorde hendes forskning kontroversiel og til dels suspekt.

Den faghistoriske dimension understreges af, at Lylloff skrev disputatsen som moden, erfaren læge (Lauridsen 2005), og fagfællernes vognborg-mentalitet kommer til udtryk i en replik af Thorkild Frederiksen, trykt i *Historisk Tidsskrift*, hvori det bl.a. hedder: "Lægeforeningen afslog, som det på saglig vis er gennemgået af Kirsten Lylloff. Sammenhængen med lægeløftet er næppe relevant.

Lægeløftet er »personligt afgivet erklæring om at udføre lægegeringen samvittighedsfuldt«. Det kan ikke bruges i forbindelse med aftaler mellem foreninger og myndigheder" (Frederiksen 2013, s. 229). Dette er en besynderlig udtalelse på baggrund af fagets organiseringsgrad og interne disciplin, samt fordi Lylloffs forskning decideret påviste, at foreningens henstilling medførte en passivitet blandt lægerne, der kostede mange små børn livet under forhold, hvor helt enkelte (og billige) medicinske indgreb, herunder medikamentering, kunne havde været positivt udslagsgivende.

Parks bog har mange implikationer, herunder for undervisning i etik for kommende socialarbejdere, men sandelig også for det daglige arbejde.

REFERENCER

EU-Domstolen (2020). Domstolens dom (Store Afdeling) af 14. maj 2020. FMS m.fl. mod Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság og Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság. Forenede sager C-924/19 PPU og C-925/19 PPU. ECLI:EU:C:2020:367.

Frederiksen, T. (2013). Om lægeløftet. *Historisk Tidsskrift*, 100(1), 229-232.

Lauridsen, L.L. (2005). Hobby blev til ph.d.-grad. *Uniavisen*, 15. april 2005 — 22:00, <https://uniavisen.dk/hobby-blev-til-ph-d-grad/>.

Lylloff, K. (1999). Kan lægeløftet gradbøjes? Dødsfald blandt og lægehjælp til de tyske flygtninge i Danmark 1945. *Historisk Tidsskrift*, 99(1), 33-68.

Lylloff, K. (2000). Dødsårsager for tyske flygtningebørn i 1945. *Ugeskrift for Læger*, 9, 1227-12.

Lylloff, K. (2006). *Barn eller fjende? Uledsagede tyske flygtningebørn i Danmark 1945-1949*. København: Danmarks Pædagogiske Universitets Forlag.

Lylloff, K. (2013). Svar på Thorkild Frederiksens indlæg. *Historisk Tidsskrift*, 100(1), 233-237.

Pikamäe, P. (2020). Generaladvokatens forslag til afgørelse i de forenede sager C-924/19 PPU og C-925/19 PPU. Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság. 23. april 2020. ECLI:EU:C:2020:294.

Ramesh, R. & Halliday, J. (2015). Student accused of being a terrorist for reading book on terrorism. *The Guardian*, Thu 24 Sep 2015 10.00 BST. <https://www.theguardian.com/education/2015/sep/24/student-accused-being-terrorist-reading-book-terrorism>.

Schumacher, K. (1932). „Der Appell an den inneren Schweinehund“. Rede am 23.2.1932 im Deutschen Reichstag. Protokoll Reichstag, 57. Sitzung v. 23.2.1932, S. 2254f. <https://www.fes.de/fulltext/historiker/00781a20.htm>.